

حقوق تجارت

فریدون افشاری

سرشناسه: افشاری، فریدون، ۱۳۴۶ -
 عنوان قرارداد: ایران. قوانین و احکام، Iran. Laws, etc.
 عنوان و نام پدیدآور: حقوق تجارت/فریدون افشاری.
 مشخصات نشر: تهران: کتاب شهر علم، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۴۳ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۵۶۳-۱-۳
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 موضوع: حقوق تجارت
 موضوع: Commercial law
 موضوع: حقوق تجارت — ایران
 موضوع: Commercial law — Iran
 رده بندی: ۳۴۶/۵۵۰۷
 رده دی دی: ۳۴۶/۵۵۰۷
 شماره کتابشناختی ملی: ۵۶۳۲۱۱۵

عنوان کتاب:
 مولف:
 ناشر:
 طرح روی جلد:
 صفحه آرایایی رایانه‌ای:
 شمارگان:
 نوبت چاپ:
 قیمت:
 شابک:
 فریدون افشاری
 نشرات کتاب شهر علم
 حسین افشاری
 فرشته اشرفی
 ۱۰۰۰ جلد
 اول
 ۳۲۰,۰۰۰ ریال
 ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۵۶۳-۱-۳

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دوازده فروردین، نبش کوچه بهشت آیین، پلاک ۷ طبقه ۲

تلفن: ۶۶۵۸۳۰۳۰

کتابی اعلا وصول

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

۱۸.....	بخش اول: تعریف حقوق تجارت و جایگاه آن در تقسیمات علم حقوق
۱۸.....	الف: تعریف حقوق تجارت (حقوق بازرگانی)
۱۸.....	ب: جایگاه حقوق تجارت در تقسیمات علم حقوق
۱۸.....	بخش دوم: ارتباط حقوق تجارت با سایر شعبات علم حقوق
۱۸.....	الف: رابطه حقوق تجارت با حقوق مدنی
۱۹.....	ب: رابطه حقوق تجارت با حقوق اساسی
۲۱.....	پ: رابطه حقوق تجارت با حقوق کار
۲۱.....	ت: رابطه حقوق تجارت با حقوق جزا
۲۱.....	ث: رابطه حقوق تجارت با حقوق اداری
۲۲.....	بخش سوم: تاریخچه حقوق تجارت
۲۲.....	الف: دوران قدیم یا باستان
۲۵.....	ب: دوران قرون وسطی
۲۶.....	پ: دوره جدید
۲۷.....	ت: در ایران
۳۱.....	بخش چهارم: علل پیدایش حقوق تجارت
۳۱.....	بخش پنجم: منابع حقوق تجارت
۳۱.....	الف: قانون
۳۲.....	ب: رویه قضایی
۳۲.....	پ: عرف تجاری
۳۲.....	ت: دکترین

فصل دوم: تاجر، معاملات تجاری، دفاتر تجاری

۳۴.....	بخش اول: تاجر
۳۴.....	الف: تعریف تاجر
۳۴.....	ب: ارتباط بین مفاهیم تاجر و کاسب
۳۴.....	پ: وضعیت کسبه جزء

- بخش دوم: معاملات تجاری ۳۵
- الف: معاملات تجاری اصلی یا ذاتی ۳۵
- ب: معاملات تجاری تبعی یا فرعی ۳۸
- بخش سوم: دفاتر تجاری ۳۹
- الف: انواع دفاتر ۳۹
- ب: لزوم امضاء دفاتر توسط نماینده اداره ثبت ۴۰
- پ: نکاتی که در تنظیم دفاتر باید رعایت شود و مهلت نگهداری دفاتر ۴۰
- ت: مواردی که دفتر تجاری دلیل محسوب نمی شود ۴۰
- ث: سندیت داشتن دفاتر تجاری ۴۱
- ج: ابراز یا عدم راز دفاتر در دادگاه ۴۱

فصل سوم: مایه تجاری

- بخش اول: تعریف مایه تجاری و عناصر تشکیل دهنده آن ۴۴
- الف: تعریف مایه تجاری ۴۴
- ب: عناصر و اجزای تشکیل دهنده مایه تجاری ۴۴
- بخش دوم: علامت تجاری ۴۴
- الف: تعریف علامت تجاری ۴۴
- ب: ثبت علامت تجاری ۴۵
- پ: علائمی که قابل ثبت نیست ۴۵
- ت: رسیدگی به اعتراض نسبت به اظهارنامه تقاضای ثبت علامت تجاری ۴۵
- ث: حقوق ناشی از ثبت علامت، مدت اعتبار و تمدید آن ۴۶
- ج: ابطال ثبت علامت تجاری و لغو علامت ۴۷
- بخش سوم: اسم تجاری ۴۷
- بخش چهارم: حق اختراع ۴۸
- الف: تعریف حق اختراع و تاریخ به رسمیت یافتن این حق ۴۸
- ب: اختراعات قابل ثبت ۴۸
- پ: موارد خارج از حیطه حمایت از اختراع ۴۹
- ت: ثبت اختراع و مرجع آن ۴۹
- ث: رسیدگی به اعتراضات ۴۹
- ج: مدت اعتبار گواهینامه اختراع ۵۰

بخش پنجم: سرقفلی..... ۵۰

فصل چهارم: شرکت‌های تجاری

بخش اول: تعریف شرکت تجاری و اقسام آن..... ۵۸

الف: تعریف شرکت تجاری..... ۵۸

ب: اقسام شرکت‌های تجاری..... ۵۸

بخش دوم: شرکت سهامی..... ۵۹

الف: تعریف شرکت سهامی و انواع آن..... ۵۹

ب: نحوه تأسیس یا تشکیل شرکت‌های سهامی..... ۵۹

پ: اساس مه شرکت..... ۶۱

ت: سهم..... ۶۳

ث: ارکان شرکت‌های سهامی..... ۶۴

ج: سود..... ۷۴

چ: تغییرات در سرمایه شرکت سهامی..... ۷۵

ح: انحلال و تصفیه شرکت..... ۷۸

بخش سوم: شرکت با مسئولیت محدود..... ۸۰

الف: تعریف شرکت با مسئولیت محدود..... ۸۰

ب: شرط لازم برای تشکیل شرکت..... ۸۰

پ: سهم الشرکه و شرایط انتقال آن..... ۸۱

ت: اداره شرکت و هیئت نظار..... ۸۱

ث: انحلال شرکت..... ۸۱

بخش چهارم: شرکت تضامنی..... ۸۲

الف: تعریف شرکت تضامنی..... ۸۲

ب: شرایط لازم برای تشکیل شرکت و انتقال سهم الشرکه..... ۸۳

پ: اداره شرکت..... ۸۳

ت: وضعیت مطالبه قروض شرکت قبل و بعد از انحلال توسط طلبکاران..... ۸۳

ث: انحلال شرکت..... ۸۳

بخش پنجم: شرکت غیر مختلط غیر سهامی..... ۸۴

الف: تعریف شرکت مختلط غیر سهامی..... ۸۴

ب: اداره شرکت..... ۸۵

پ: انحلال شرکت..... ۸۵

۸۶	بخش ششم: شرکت مختلط سهامی
۸۶	الف: تعریف شرکت مختلط سهامی
۸۶	ب: اداره شرکت و لزوم تشکیل هیئت نظار
۸۷	پ: انحلال شرکت

۸۷	بخش هفتم: شرکت نسبی
۸۷	الف: تعریف شرکت نسبی
۸۸	ب: وضعیت مطالبه قروض شرکت قبل و بعد از انحلال توسط طلبکاران
۸۸	پ: انحلال شرکت

۸۸	بخش هشتم: شرکت تعاونی
۸۸	الف: تعریف شرکت تعاونی
۸۹	ب: تأسیس تعاونی و شرایط عضویت
۹۱	پ: ارکان شرکت تعاونی
۹۳	ت: اخراج عضو از تعاونی
۹۴	ث: اتحادیه تعاونی
۹۴	ج: انحلال و تصفیه
۹۵	چ: حساب سود و زیان و تقسیم سود و سایر موارد مالی

فصل پنجم: ورشکستگی

۹۸	بخش اول: تعریف ورشکستگی و انواع آن
۹۸	الف: تعریف ورشکستگی
۹۸	ب: انواع ورشکستگی

۱۰۱	بخش دوم: اعلام و آثار ورشکستگی
۱۰۱	الف: اعلام ورشکستگی
۱۰۱	ب: آثار ورشکستگی

۱۰۵	بخش سوم: تصفیه امور ورشکستگی
۱۰۵	الف: تعریف تصفیه امور ورشکستگی و قوانین مربوطه در ایران
۱۰۵	ب: اداره تصفیه و شیوه رسیدگی به پرونده‌ها
۱۰۶	پ: تصفیه بر طبق قانون تجارت

- بخش چهارم: اعاده اعتبار ۱۰۶
- بخش پنجم: تفاوت‌های ورشکسته با مُعسر ۱۰۷

فصل ششم: اسناد تجاری

بخش اول: مفهوم اسناد تجاری، خاصیت تجریدی و اصل استقلال امضائات ۱۱۰

الف: مفهوم اسناد تجاری ۱۱۰

ب: خاصیت تجریدی اسناد تجاری به مفهوم خاص ۱۱۰

پ: اصل استقلال امضائات ۱۱۱

بخش دوم: برات ۱۱۲

الف: تعریف برات و ماهیت تجاری آن ۱۱۲

ب: قبول، بکول برات ۱۱۲

پ: اعتراض، اقامه دعوی ۱۱۳

ت: ظهر نویسی ۱۱۶

ث: وعده برات ۱۱۷

بخش سوم: سفته ۱۱۷

الف: تعریف سفته و ماهیت تجاری یا غیرتجاری آن ۱۱۷

ب: تسری اغلب مقررات برات در مورد سفته ۱۱۸

پ: اعتراض و اقامه دعوی ۱۱۸

ت: ضمانت اجرای عدم واخواست سفته ۱۱۹

ث: امضاء شخص ثالث در پشت سفته ۱۱۹

ج: وجوه افتراق و اشتراك برات و سفته ۱۱۹

بخش چهارم: چک ۱۲۰

الف: تعریف چک و ماهیت تجاری یا غیرتجاری آن ۱۲۰

ب: انواع چک ۱۲۱

پ: طُرُق مختلفه پیگیری در خصوص چک پرداخت‌نشده ۱۲۱

ت: چند نکته دیگر در رابطه با چک ۱۲۵

فصل هفتم: قراردادهای تجاری

بخش اول: تعریف قرارداد تجاری و برخی مسائل کلی ۱۳۲

الف: تعریف قرارداد تجاری ۱۳۲

ب: برخی مسائل کلی در خصوص قراردادهای تجاری ۱۳۲

بخش دوم: انواع قراردادهای تجاری	۱۳۳
الف: طبقه‌بندی	۱۳۳
ب: مختصری پیرامون هر یک از قراردادها	۱۳۳

فصل هشتم: تشکیلات و نهادهای حمایتی، هدایتی و نظارتی ...

بخش اول: در حقوق داخلی	۱۴۸
الف: وزارت صنعت، معدن و تجارت	۱۴۸
ب: سازمان تعزیرات حکومتی	۱۴۹
پ: تشکیلات پیش‌بینی‌شده در قانون نظام صنفی	۱۵۰
ت: ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار	۱۵۴
ث: شورای عالی، مقابله و پیشگیری از جرایم مالی پولشویی و تأمین مالی تروریسم	۱۵۴
ج: ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز	۱۵۵
چ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (شورای پول و اعتبار، مجمع عمومی، شورای فقهی)	۱۵۵
ح: اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران	۱۵۹
خ: اتاق تعاون	۱۶۰
د: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۱۶۱
ذ: بیمه مرکزی ایران (شورای بیمه)	۱۶۲
ر: شورای عالی بورس و اوراق بهادار	۱۶۳
ز: شورای اقتصاد	۱۶۵
س: شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی	۱۶۵
ش: سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان	۱۶۶
ص: انجمن حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان	۱۶۷
ض: سازمان ملی استاندارد ایران (شورای عالی استاندارد، ...)	۱۶۸
ط: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۷۰
ظ: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۱۷۱
ع: شورای رقابت و مرکز ملی رقابت	۱۷۲
غ: سازمان توسعه تجارت ایران	۱۷۳

بخش دوم: در حقوق بین‌الملل	۱۷۴
الف: سازمان تجارت جهانی	۱۷۴
ب: کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (آنسترال)	۱۷۵
پ: اتاق بازرگانی (تجاری) بین‌المللی	۱۷۶
ت: سازمان جهانی مالکیت معنوی (فکری)، (WIPO)	۱۷۷

فصل نهم: آداب تجارت در اسلام

بخش اول: اهمیت تجارت در اسلام	۱۸۰
بخش دوم: برخی از آداب تجاری در اسلام	۱۸۱
الف: لزوم آگاهی از مباحث فقهی مربوطه قبل از اقدام به تجارت	۱۸۳
ب: ممنوعیت رباخواری	۱۸۴
پ: منع احتکار	۱۸۹
ت: منع کم‌فروشی	۱۹۰
ث: انصاف داشتن و منع گران‌فروشی	۱۹۲
ج: صداقت در کسب‌وکار	۱۹۳
چ: ممنوعه تقلب و غش در معامله	۱۹۳
ح: پیر از شوکتند	۱۹۵
خ: تجارت نکردن بین طلوع فجر و طلوع خورشید و نیز معامله نکردن با مردمان پست	۱۹۵
د: قناعت داشتن و حریص بودن در کسب سود و درآمد	۱۹۶
ذ: خوش عهدی و حسن خلق	۱۹۶
ر: توجه و توکل به خدا در همه حال و غافل نشدن از نماز اول وقت در حین تجارت	۱۹۸
ز: آسان‌گیری در امر تجارت و مدارا نمودن با مردم و رعایت حال نیازمندان	۱۹۹
س: عدم تبانی در بالا بردن قیمت‌ها	۱۹۹
ش: پذیرفتن پشیمانی طرف معامله	۲۰۰
ص: گرفتن دلیل (نظیر سند، گواه و ...) هنگام معامله	۲۰۰
ض: مخفی نداشتن عیب کالای خود	۲۰۰
ط: پرهیز از موارد مشکوک و اهتمام در جهت کسب روزی حلال	۲۰۱
ظ: ذکر ادعیه مربوطه در هنگام ورود به بازار و شروع به تجارت و کسب	۲۰۲
ع: اجتناب از انجام معاملات غرری	۲۰۲
غ: عدم سوءاستفاده از اضطرار فروشنده و خریدار	۲۰۳
ف: رعایت وضعیت بدهکار و حفظ حقوق طلبکار	۲۰۳
ق: وارد نشدن در معامله دیگران	۲۰۵
ک: به پیشواز کاروان‌های تجاری نرفتن	۲۰۵
گ: رعایت موازین قانونی و شرعی (مانند پرداخت مالیات، زکات، خمس)	۲۰۵

فصل دهم: حقوق تجارت الکترونیکی

بخش اول: تعریف تجارت الکترونیکی و انواع و قلمرو آن	۲۱۰
الف: تعریف تجارت الکترونیکی	۲۱۰
ب: انواع تجارت الکترونیکی	۲۱۰
پ: قلمرو تجارت الکترونیکی	۲۱۱

- بخش دوم: مزایا، معایب، تاریخچه و موانع تجارت الکترونیک ۲۱۰
- الف: مزایا ۲۱۱
- ب: معایب ۲۱۳
- پ: تاریخچه تجارت الکترونیکی ۲۱۴
- ت: موانع تجارت الکترونیکی ۲۱۴
- بخش سوم: کسب و کار الکترونیکی و مبادله الکترونیکی ۲۱۵
- الف: کسب و کار الکترونیکی ۲۱۵
- ب: مبادله الکترونیکی داده‌ها (EDI) ۲۱۵
- بخش چهارم: تعریف حقوق تجارت الکترونیکی و مقررات داخلی و بین‌المللی ۲۱۵
- الف: تعریف حقوق تجارت الکترونیکی ۲۱۵
- ب: مقررات داخلی و بین‌المللی ۲۱۵
- بخش پنجم: تعاریف و اصطلاحات ۲۱۷
- بخش ششم: اعتبار حقیقی داده‌یام، امضاء و سابقه الکترونیکی ۲۱۸
- بخش هفتم: عقد یا قرارداد الکترونیکی ۲۲۰
- بخش هشتم: کلاهبرداری و جعل کامپیوتری ۲۲۳
- الف: کلاهبرداری ۲۲۳
- ب: جعل ۲۲۶
- بخش نهم: اسرار تجاری الکترونیکی ۲۲۷
- بخش دهم: حمایت از مصرف‌کننده ۲۲۸
- بخش یازدهم: سوءاستفاده از علائم تجاری ۲۳۳
- بخش دوازدهم: جبران خسارت ۲۳۴
- منابع و مآخذ ۲۳۵

مقدمه

به گمان قوی، مسئله تجارت در جوامع اولیه بشری به دلیل فقدان ارتباطات اجتماعی و صرفاً اهتمام فردی در راستای رفع حوائج شخصی که غالباً از طریق تولید و شکار محقق می‌شد، وجود نداشته است. پدیده مبادله از زمانی شیوع پیدا کرد که علاوه بر ایجاد روابط انسانی مسائلی نظیر تقسیم کار، تولید مازاد، تنوع و کثرت نیازها، احتیاج به محصولات و دست آورد دیگران و مواردی از اینگونه، موجبات کسب و کار و داد و ستد را در زمره امور بدیهی و اساسی برای بقای حیات آدمی فراهم ساخت.

بدون شک گسترش روز افزون اجتماعات انسانی به همراه توسعه ماشینیسیم و پیدایش تحولات اقتصادی و اجتماعی در گذر زمان و تغییرپذیری و گوناگونی خواسته‌های متنوع و جدید، نقش عمده بازرگانان را در نیاززدایی عمومی و همچنین شکوفایی و رشد اقتصادی و استقلال کشورها آشکار و از سوی دیگر ناکافی بودن سازوکارهای ساده و عرفی برای نظم بخشیدن و سازماندهی موضوعات مربوطه، ضرورت وضع و تدوین مقررات ویژه در باب مسائل مختلف تجاری و با هدف ایجاد ثبات و پایداری در این امور و پیدایی روحیه و حس اعتماد و اطمینان در بین دست اندرکاران این قضیه و نیز حذف پدیده‌های مضموم تقلب و تزویر و فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای تسریع و تسهیل در گردش منطقی و عادلانه ثروت را اجتناب ناپذیر ساخته و از طرف دیگر آشنایی با این ضوابط و اصول برای همه اشخاص درگیر در عرصه تجارت ضرورتی ناگزیر می‌گردد.

حقوق تجارت یا بازرگانی که به منظور بررسی و تجزیه و تحلیل این مقررات و به عنوان واحد درسی در بعضی از رشته‌های دانشگاهی در نظر گرفته شده است، نقش مهمی را در تحقق هدف مذکور ایفا می‌نماید. البته قابل ذکر است که موضوعات مرتبط با حقوق تجارت در رشته حقوق در قالب چندین واحد درسی ارائه و دانشجویان نیز با شرح و تفصیل با جزئیات مسائل آشنا شده و در سایر رشته‌ها عموماً با موضوعات مورد نظر به صورت کلی مطرح می‌شوند.

مطالب این اثر نیز که نتیجه بیست سال تدریس در دانشگاه‌های مختلف دولتی و غیر دولتی است، در راستای آشنایی دانشجویان عزیز و سایر علاقمندان محترم با مقررات و اصول جاری تهیه و صورت گرفته است. ضمن پرهیز از ورود در مباحث غیر ضرور، مطالب مورد نظر به شیوه‌ای ساده و قابل فهم ارائه گردید. ضمن اینکه دو فصل از فصول این کتاب نیز به موضوع آداب تجارت در اسلام و حقوق تجارت الکترونیک اختصاص یافته است. انشاءالله که این اثر مورد عنایت مطالعه کنندگان و صاحب نظران بزرگوار قرار گرفته و انتظار است که زاربات و ادوات و ارائه نقطه نظرات سازنده خود نیز دریغ نمایند.

فریدون افشاری

خراسان جنوبی - بیرجند

بهار ۱۳۹۸